

Nekaj grenkih ob novem združenju šolnikov

Pred kratkim je nekaj profesorjev, pravijo, da jih je osemnajst, ustanovilo novo strokovno organizacijo poleg že obstoječega Sindikata slovenske šole. Več je bilo uganj, komu je bilo novorojeno združenje potrebno. Nekateri so poudarili, da gre za nepotrebnega dvojnika, drugi so klicali na pomoč svetovnonazorske vzroke; niti enim niti drugim pa se na koncu ni razjasnilo, kateri je bil poglavitni smoter nove pobude. V že obstoječem Sindikatu slovenske šole, ki je nastal po združitvi vseh nazorskih smeri, je bilo mogoče delovati tako, da bi, recimo, levičarski poudarek ne bil premočan, če bi seveda šlo za to. Dvojnik je torej odveč, posebno, če je tako miniaturn, kakor je novo sindikalno dete! So pa veljavne še druge pripombe, recimo, tista, ki poudarja, kako osebe ki se kot sateliti zbirajo okoli neke ravnateljice, ne potrebujejo nikakršnega sindikata, ko jim gre za doseg nekega cilja. Kaj naj ti bo strokovna organizacija, če si na ministrstvu doma in ti tam marsikaj uspe, kar je drugim prepovedano: spomnimo se na lanski primer na klasičnem liceju, ki je razburil duhove, nevajene na take metode.

Da bi nova strokovna organizacija nekaterih ravnateljev in profesorjev stremela za tem, da bi bolj odločno posegala za pravice slovenske šole, je tudi izključeno, saj so v njej (organizaciji namreč) samo taki ljudje, ki stavk ne marajo, se jih otrešajo oziroma se jih bojijo kot hudič žegnane vode. In če so nekateri profesorji, včlanjeni v Sindikat slovenske šole zadna leta zmeraj poudarjali, da mora sindikat stavkati za slovensko šolo tudi takrat, ko italijanske sindikalne organizacije ne stavkajo, kdo je tako naiven, da bo pričakoval od nove strokovne organizacije napoved takih stavk, katerim naj bi bil na čelu kader, ki si je zdaj ustvaril svojo akcijsko sredstvo!

Ker pa preproste, navadne razlage za nastanek nekega novega združenja ni najti, moramo pomisliti na drug movens. In ta, glejte si no, se nam lahko prikaže ob členih novega zakona za slovenske šole, ki je znan pod imenom Belci - Škerkov zakon. Novi strokovni odbor ni namreč nastal na primer takrat, ko so slovenski šolniki šli s transparenti demonstrirati v Rim, nastal je v trenutku, ko je novi zakon stopil v veljavo! Po tem zakonu pa bo v razne vodilne forume treba dati slovenske predstavnike, tudi iz sindikata šolnikov seveda! In spet: ker pri tej izbiri ne bo ministrstvo odločalo, kdo od slovenskih ravnateljev ali predstavnikov sindi-

(dalje na 3. strani)

PREŠEREN IN MI

8. februar, Prešernov dan, slovenski narodni kulturni praznik: spet se vrstijo Prešernove proslave, spet poslušamo govore, navdušujoča gesla, recitacije »Zdravljice« in drugih pesmi našega velikana in izjave zvestobe slovenstvu in bratstvu med narodi... Toda istočasno se dve slovenski kulturni organizaciji ne moreta zogatiti za skupno Prešernovo proslavo.

Zdi se nam, da to v bistvu ni samo smešno in pavlihovstvo, ampak tudi tragično, kajti za pavlihovstvom se vedno skrivajo kompleksi in tragika. In tragika je v tem, da vneto prirejamo Prešernove proslave, ne da bi si bili na jasnem, zakaj. Samo zato, da proslavljam Prešerna? On ne potrebuje takih proslav, velik je tudi brez njih. Zato, da poudarjamo svojo lastno važnost, važnost svojih organizacij? Ali da pokažemo, da je Prešeren na naši strani, da je postal takorekoč aktivist naše stranke, naše organizacije, našega programa?

Nič nimamo proti Prešernovim proslavam, nasprotno, toda morale bi biti res manifestacije naše kulture, naše resnične kulture, ne pa pesek v oči Tako pa se dogaja, da so marsikje celo med prireditelji Prešernovih proslav ljudje, ki niso naročeni niti na en slovenski list ali revijo, če pa so, je ne plačajo, kakor da bi morala italijanska država vzdrževati naš tisk in ne mi sami: ljudje, ki po treh desetletjih še vedno niso našli časa, da bi poslovenili svoj priimek, katerega jim je poitalijančil fašizem, čeprav

imajo vedno polna usta fraz proti fašizmu; ljudje, ki jih je sicer le redkokdaj videti na kaki slovenski kulturni prireditvi ali predavanju; ljudje, ki delijo Slovence v naše in nasprotnike; taki, ki so se pripravljali pobratiti z ljudmi vseh barv in ras, samo ne s svojimi slovenskimi brati, ki imajo o nekaterih stvareh drugačen nazor.

Prešeren — to pomeni zvestobo slovenstvu kot sintezi, v kateri je zapopadeno vse, kar je po lastni naravi nasprotno vsakemu nasilju. Prešeren — to pomeni ljubezen do slovenskega jezika in slovenske kulture ter spoštovanje slovenskih kulturnih delavcev, tudi tistih, ki so še živi, in ne le tistih, ki so že davno mrtvi. Prešeren — to pomeni danes podpiranje našega tiska, listov in revij, neglede na svetovni nazor, iz hvaležnosti, da nam ohranja narodno zavest in da nam jo je ohranjal — naskrivaj — tudi pod fašizmom, katerega glavna skrb je bila ravno uničenje slovenske tiskane in govorjene besede. Prešeren — to pomeni nazorsko strpnost in dialog, ne pa udrihanje s cepcem obrekovanja po glavi nasprotnika ker si upa misliti drugače kot mi. Prešeren — to je spoštovanje nazorskega pluralizma in omikanost v človeških odnosih, pa tudi složnost v obrambi slovenskih pravic, ki so bile pri srcu tudi Prešernu in za katere se je zavzemal v svojih pesmih in v življenju — tudi če si je zaradi tega zapravil kariero. Kdo izmed nas je danes pripravljen zaradi tega zapraviti svojo kariero?

»Neuvrščeni« pred hudimi problemi

Jugoslovanski predsednik je po obisku v Indiji in Bangla dešu obiskal tudi Sirijo in se pogovarjal s predsednikom Assadom in z drugimi sirskega državniki. Njegov obisk tam je vzbudil posebno pozornost v zvezi z dogajanjem na Bližnjem vzhodu. Nekateri zahodni opazovalci so mnenja, da je želel Tito posredovati, da bi spravil tudi Sirce za konferenčno mizo v Ženevi. Sirija se je doslej namreč trdovratno upirala mirovnim pogajanjem z Izraelom in je sploh onemogočila vsak stik z Izraelci v ta namen, ker še vedno noče izročiti seznama izraelskih vojnih ujetnikov. Za Izrael pa je to prvi pogoj za vsakršno pogajanje. Prav zato je dal Tito svojemu obisku pri sirskega državniki posebno prisrčen značaj (objemi, poljubljanje na letališču itd., kar je bilo videti tudi po italijanski televiziji). Upajmo, da bo kaj zaleglo, saj bi drugače sirska trma lahko pokvarila vse Kissingerjevo prizadevanje za mir, ki sloni tudi kar zadeva Egipt in Izrael, še na zelo šibkih nogah. Vsaka nerodna kretanja ga lahko spravi iz ravnovesja.

Titovi obiski v južni Aziji in Siriji pa so tudi v zvezi s težkim položajem, v katerem se je znašlo mnogo najrevnejših »neuvrščenih« držav zaradi velike podražitve petroleja. Zaradi mnogo večjih izdatkov za petrolej, ki ga potrebujejo za svojo industrializacijo in razvoj, je v nevarnosti vse njihovo gospodarstvo in grozi jim strašna gospodarska kriza s pomanjkanjem, posebno ker se dražijo zaradi višje cene petroleja tudi tisti izdelki, ki jih morajo uvažati iz industrijskih držav. Toda tudi petrolejske države, ki se bogatijo z višanjem cen petroleja, spadajo v tabor »neuvrščenih«. To je ustvarilo paradoksen položaj v njem in Tito bi zato rad čimprej spravil skupaj novo konferenco, na kateri naj bi sedli za isto mizo revni in bogati »neuvrščeni«, da bi se pomenili in sporazumeli o teh stvareh. Toda Arabci so že jasno povedali, da so gluhi na »petrolejsko uho« za svoje revne afriške in azijske »brate«. Ti naj plačujejo petrolej po istih cenah kot vsi drugi, pravijo, pripravljani pa (Dalje na str. 3)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 10. februarja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Beethoven: Klavirski trio. 10.15 Poslušaj boste. 11.15 Mladinski oder: »Črni gusar«. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Revija solistov. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »V mraku«. Radijska drama (Josip Tavčar). Stalna slovenskogledališče v Trstu. Režija: Majda Skrbinšek. 18.15 Nedeljski koncert. 19.00 Mojstri jazz. 19.25 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Sport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v portu. 22.10 Sodobna glasba. 22.35 Klavirska medigra.

♦ PONEDELJEK, 11. februarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. 18.30 Glas in orkester. 18.45 Glasbeni utrinki. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz. 20.00 Sportna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja - Tenorist Mitja Gregorač in pianist Aci Bertonec izvajata pesmi Uroša Kreka in Huga Wolfa. Štefan Kocijančič: Povesti za mlade ljudi - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba v noč.

♦ TOREK, 12. februarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, slovenske viže. 12.50 Medigra za pihala. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. 18.50 Formula 1: Pevec in orkester. 19.10 Jože Cesar - slikar in scenograf. 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Sport. 20.35 Richard Strauss: »Saloma«, opera. »Pogled za kulise« (Dušan Pertot. 22.20 Nežno in tiho.

♦ SREDA, 13. februarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) »Delo kliče: poklici«. 12.00 Oro dne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol — ponovitev). 18.50 Trio Lorenz. Danilo Švara: Trio »Posavje 1-41«. 19.10 Higijena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Sport. 20.35 Simfonični koncert. Vod. Oskar Kjuder. Sodelujejo pianistka Dina Slama, mezzosopranistka Elena De Martin in fagot st. vojske Cesar. B. Britten: Sentimentalna sarabanda. D. Zanettovich: Pesmi miru. Havd. koncert št. 1 v c duru, Mozart: Koncert v d duru, Corelli: Sonata da chiesa. Orkester G. B. Matice v Trstu v odmoru (21.00) Za vašo knjižno polico. 21.45 Pesmi brez besed. 22.10 X festival: »Melodije Istre in Kvarnera«.

♦ ČETRTEK, 14. februarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. 18.30 Slovensko ljudsko glasbeno izročilo (Valens Vodusek). 18.50 Glasbena epizoda. 19.10 Spomin na Jakobu Ukmarja (Alojz Rebula). 19.25 Pisani baladniki (Krasuja Smonit). 20.00 Šport. 20.35 »Zavetišče«. Igra, napisal Dario Niccodemi, prev. dr. Jadviga Komac. RO. Režija: Jože Peterlin. 22.00 Južnoameriški zvoki.

♦ PETEK, 15. februarja, ob: 7.00 Koledar. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol) »Korak za korakom«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol — ponovitev). 18.50 Sodobni slovenski skladatelji. Vilko Ukmar: Epitaf. Klarinetist - Alojz Zupan. 19.10 Bruno G. Sanzin: »Delo bo zna razočiti«. 19.20 Jazz. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.35 V plesnem koraku.

♦ SOBOTA, 16. februarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Claudio Gherbitz. 18.55 Znani motivi. 19.10 Pod farnim zvonom župne cerkve v Jamljah. 19.40 Revija petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Kresna noč«. Povest, napisal France Bevk, dramatisiral Martin Jevnikar. Prvi del. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 15 minut s Charlesom Aznavourjem.

Upor indijanskih kmetov v Boliviji

Po Afriki in Aziji je veliko kričanja o izkoriščanju po imperialistih itd., toda tisti narod oziroma rasa, ki je v resnici izmed vseh najbolj izkoriščana — indijanska — molče trpi. Indijanci, ki so bili pred 500 leti edini prebivalci obeh Amerik (poleg Eskimov na skrajnem ameriškem severu), nimajo danes niti ene lastne države, povsod so odrinjeni v položaj manjšine in njihovi jeziki so popolnoma prezrti kot uradni jeziki. Čeprav jih je ponekod še precej, nimajo vpliva na državno življenje, povsod se to odvija brez njih, predvsem zaradi tega, ker niso narodno in socialno prebujeni.

Ponekod imajo v državi relativno večino (npr. v Peruju), pod nazivom »amerindi«. Edino v Boliviji imajo absolutno večino (54,5 odst.), poleg 39,9 odst. mešancev in 14,6 odst. kreolov in Evropejcev. Govorijo pa tri različne indijanske jezike, quechua, aymarà in tupi-guarani. Prva dva jezika govorijo Indijanci na visoki planoti, zadnjega pa tisti v nižini. Prav te dni pa prihajajo iz Bolivije novice o kmečkih nemi-

rih in uporih, posebno okrog Cochabambe v zahodnem delu države. Okrog deset tisoč indijanskih kmetov se je uprlo diktauri generala Banzerja, ki pa je odgovoril na kmečke nemire in demonstracije še s hušjim nasiljem in strogostjo. Nad protestirajoče kmete, ki so blokirali ceste okrog Cochambe, je poslal vojaštvo, ki je streljalo nanje. Bilo je okrog 100 smrtnih žrtev in več sto ranjenih. Končno je sprejel kmečko delegacijo, a samo zato, da jim je grozil. Bolivijski škofje pa so se na škofovski konferenci postavili na stran zatiranih delavcev in posebno kmetov ter s posebno izjavo obsodili gospodarsko politiko vojaške vlade, ki je hudo poslabšala življenjske razmere tega najrevnejšega dela prebivalstva, posebno s podvojitvijo cen najnujnejših življenjskih potrebščin.

Notranji minister vojaške vlade je škofom grobo odgovoril, naj se obrnejo s svojimi pozivi rajši na kmete, da ne bodo počenjali nasilja.

Kaže, da se indijanske mase v južni Ameriki začenjajo gibati po skoraj poltisočletnem dremanju, to pa lahko povzroči v južni in srednji Ameriki politične in socialne potrebe z nedoglednimi posledicami.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Mihec in Jakec se menita o narhujšem grehi nekaterih pisateljev

— Videš, Jakec, kako lepu, če se jema kašnega pesnika za ga proslaulat. Zdej, postau mo reč, jemamo ku an Prešernov teden. Na vseh konceh jn krajeh delajo proslave, peuski zbori pojejo Zdravljico, srednješolci recitirajo od železne ceste, O Vrba jn Krst pr Savici. Jn pole je zmiri an govornik, ke nam povej, kaku je biu Prešeren važen. Jn ledje pridejo vkep jn so forte kontenti, ke so se otroci forte skazali jn peuci so fino peli jn vse je blo strašno lepu. Videš, jn če be Prešerna ne blo, be ne blo od vsega tega neč.

— Sej, sej! Pesniki pridejo prou za marsikej. Ne samo za proslave. Njih jemena se lahko ponuca za krstet kašno šulo, kašno društvo jn tudi za dat jemè kašni ulici. In sploh pridejo prou zastran kulture. Ma, be reku, de pridejo bol prou po smrti, koker dokler živijo.

— Ben, tisto je tudi res. Vi tašni ledje, pesniki jn pisatelji, delajo dokler so živi, same sitnosti. Zatu ke jemajo tu grdo navado, de se kregajo s celim svetam. Kritizirajo vse od kraja, neč jem ni prou jn — kar je najhujše — ne rešpetirajo nobene oblasti. Jn taku pametni ledje jemajo ž njimi samo križ jn narbrž kumej čakajo, de se spravejo. Kej misleš, kaku be blo, če be kar naenkrat pršu Prešeren nazaj? Jest stavem, de bi mu nanka ne pestili govort na Prešernovi proslavi. Zatu ke be sigurno sprožu spet kašne zabavljivke, spet be reku: Prišli bi že bili Slovencem zlati časi, ak klasik bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi.

— Al pej kadar be brou politične jn go-

spodarske članke u časnikah, be spet reku: Gorjancev naših jezik potujčevavši si kriv, da kolne kmet molitve bravši.

— Jn kadar be vidu vseh sort hotelov Maestoso jn Larix jn Creino jn Viator jn vse tiste besede stihija, rekompensacija, stagnacija, rotacija jn taku naprej, be še anbot napisau:

Prekósili res bomo vse naróde, najstarši med jeziki jezik bode, ki se iz te čobodre bo naredil, ker bomo tak govóрили v Emoni, ko žlobodrali so tam v Babiloni, ko bil jim Bog je govóricu zmedil.

— Videš, Mihec, meni se zdi, de je narhujši greh vseh teh pesnikov jn pisateljev ta, de zmiri kritizirajo glih tisto, ke se godi, kadar so uani živi. Jn zmiri glih svojo domovino. Denmo reč: angleški pisatelji kritizirajo narbol glih Anglijo in Angleže, francoški Francoze jn Francijo jn taku naprej. Tu di Cankar je kritizirau glih Slovence. Noben mi ne pade u glavo, de bi, denmo reč, kritizirau kašne druge. Glih svojeh ledi se lotejo. Tu je pr njih nar slabše. Kaku be lahko u miri živu, postau mo reč Solženicin, če be kritizirau Niksona!

— Sej, sej! Jest be skori reku, de ti ledje nimajo nobene fantazije. Pišejo samo od tega, kar so sami provali jn vidli. Pole ni čuda, če se vsem zamerijo jn taku vsi kumej čakajo, de be umrli jn de be jem postauli spomenik.

— Vidi, jest sm slišau, de tudi za letošnjo Prešernovo proslavo je biu vmes an literat. Za napotje. Da so menda klerikalci predlagail za glavnega govornika na skupni proslavi tistge pisatelja Pahorja. Ma napredne organizacije niso tele od Pahorja neč slišat, zatu ke je velik kritikon. In taku je šla skupna Prešernova proslava po vodi.

— Kej češ, treba bet tudi načelen.

Monsignor Jurca o delovanju slovenskih duhovnikov v hrvaški Istri

V ponedeljek zvečer je predaval v Društvu slovenskih izobražencev v Donizettijevi ulici v Trstu monsignor Leopold Jurca »O prerodu istrskih Slovencev in Hrvatov v 19. stoletju«. Prikazal je posebno izredni človeški in duhovniški lik škofa Dobrile. Čeprav smo že vsi precej slišali o njem — znan je med drugim po Pregljevi povesti — pa je vendar vstala prava, realna podoba tega čudovitega in svetniškega človeka pred nami šele po besedah tega predavatelja. Orisal nam je njegov rod — rodil se je v strašno revni koči, v pravem »istrskem Betlehemu«, in ker je bil brihten, ga je poučeval bližnji duhovnik. Dali so ga v samostansko šolo v Karlovcu, kamor je moral oditi peš, in tam je ostal do 18. leta, ne da bi bil mogel kdaj obiskati domače. To je močel šele po šesti šoli, seveda spet peš, in peš se je nato tudi

napotil v Gorico, na nadaljnje šolanje. Tam je tri tedne spal in se učil v parku, jedel pa na samostanski porti, dokler se niso profesorji zavzeli za izredno pridnega in nadarjenega fanta.

Potem je pripovedoval monsignor Jurca, ki je sam mnogo let pastiroval v Istri, o njegovem nadaljnjem življenju in delovanju, duhovniškem, škofovskem in narodno prebujevalnem. Izreden pomen za narodno in duhovno prebujenje hrvaške Istre je imel njegov molitvenik »Oče, budi volja tvoja«, pa tudi list »Naša sloga«, ki ga je ustanovil po Bleiweisovem nasvetu. Predavatelj je povedal marsikaj zanimivega in skoro neznanega tudi o njegovem delovanju v dunajskem parlamentu in v deželnem zboru, kjer so ga laški šovinisti grozotno sovražili.

Zelo zanimiv je bil tudi tisti del predavanja, kjer je prikazal monsignor Jurca vlogo desetih slovenskih duhovnikov, ki so prišli s Kranjskega, pa tudi s Primorskega delovat v Istro. Poleg dušnopastirskega dela so zelo veliko storili za narodni in socialno-gospo-

darski napredek hrvaške Istre, kot npr. Josip Velikajne iz Idrije, ki je kot »hajduški pop« prerodil nekdanje razbojniško gnezdo Juršiči v južni Istri, dalje Ravnik z Goriškega, Josip Grašič iz Križa na orenjskem, imenovan drugi Dobrila, itd. Zvedeli smo tudi marsikakšno prikupno in zanimivo anekdoto, ob kateri smo se namuznili. Priznati moramo, da je bilo predavanje zelo zanimivo in tudi če bi bilo trajalo še veliko dlje, bi se ga ne bili naveličali. Le žal, da je bila udeležba precej pičila. Tolika duševna in telesna lenoba naših izobražencev ne zasluži opravičevanja.

Na koncu je povedal monsignor Jurca še marsikaj zanimivega o sprejemu delegacije istrskih duhovnikov pri zavezniški komisiji za razmejitev leta 1946 — tudi marsikaj takšnega, kar še ne stoji v knjigah. Želeti je, da bi nam napisal o tem tudi kako knjigo.

—o—

Pred kratkim je obhajala osemdesetletnico Tončka Marolt, vdova po Francetu Maroltu, slovitom slovenskem glasbenem folkloristu, in tudi sama odlična folkloristka, dolgoletna voditeljica Maroltove folklorne pesne skupine. Velike zasluge si je pridobila za odkrivanje in ovrednotenje slovenskih ljudskih plesov.

AFRISKA POMOČ »OBUBOŽANI« ANGLIJI

Predsednik Ugande Amin Dada skrbi za to, da svetovno časopisje piše o njem. Vedno spet si — morda prav iz tega namena — privošči kako čudaštvo. Pred nedavnim je razpošiljal žaljiva pisma predsednikom raznih tujih držav, med drugim tudi Nixonu. Pred kratkim je organiziral nabiralno akcijo za Veliko Britanijo, češ da je popolnoma obubožala, odkar ne more več izkoriščati ubogih Afričanov, ki pa vendar ne morejo dovoliti, da bi njihovi prejšnji gospodarji stradali in hodili okrog razcapani ter izhirali od črne revščine.

Zdaj pa poročajo iz Kampale, da je prepovedal nositi lasulje svojim podložnikom, češ da »morajo biti Ugandčani naravni in ne smejo slepo posnemati vsega, kar počenjajo imperialisti«. Prepoved velja tudi za člane njegove družine. Zagrozil jim je, da ne bo več smatral za družinskega uda tistega, ki bi ga presenetili z lasuljo na glavi. »Ne trpim, da bi Ugandčani nosili lasuje iz las mrtvih imperialistov, ali celo iz las ljudi, ki so jih imperialisti pobili v raznih drugih deželah, kot na primer v Vietnamu,« je slovesno izjavil Amin.

Ljudskemu glasovanju naproti

1. Med pismi bralcev, ki jih dnevno objavlja »Corriere della Sera« je bilo pred dnevi zanimivo in kratko pismo neke doktorice iz Trenta, ki se sprašuje, zakaj ne bi raje porabili teh nekaj desetih milijard, ki so predvidene za ljudsko glasovanje o razporoki, za jasno in razvejano spolno vzgojo, in to od srednje šole dalje.

V tem preprostem stavku se zrcali vsa problematika italijanskih političnih izbir in kriza italijanske civilizacijske nezrelosti. Pa ne zaradi nezmožnosti ali šibkosti ljudstva kot takega, ompak zaradi nerazumljivih in nesprejemljivih tokih političnih prijemov.

Glavni argument tistih tradicionalističnih katoličanov, ki se potegujejo za odpravo razporoke v Italiji, je boj za ohranitev zdrave družine, oziroma Družine z veliko začetnico. In to si upajo trditi po desetletjih preživele prakse, ko je zakramentalna nerazvezljivost zakona pogosto

služila sodobnim farizejem za zunanjo podobo reda. Medtem ko se nihče od teh in takih zagovornikov zdrave družinske skupnosti ni zavzemal za številne težke družinske primere, ko je bilo sobivanje zakoncev nemogoče, poniževalno in družbeno škodljivo. Mendar velja tudi za novodobne farizeje Kristusova grožnja o pobeljenih grobovih, ki za narejeno zunanostjo skrivajo vso nerešeno revščino človeštva.

Tudi v Italiji se čas ni ustavil in še manj je možno obrniti pot zgodovine, civilizacije in humanizma spet v preteklost. Zato je že dejstvo prihodnjega ljudskega glasovanja vsaj z moralnega stališča nepotrebno, nesmiselno in škodljivo.

Toda glasovanje o razporoki se postavlja v določen družbeni in politični kontekst in jasno je, da tudi ta izrecno moralna vrednota posameznika in njegova pravica do svobodnega izbira ranja na področju zakonske zveze dobi svoj politični značaj. Pri vsej stvari je to še najhujše, a neizbežno. Ni potrebna posebna fantazija, da si že zdaj predstavljamo, kakšno ozračje bo v Italiji, ko se bosta v javnosti spopadli obe fronti (za in proti). In vsaka od obeh bo segla po vseh tistih prepričevalnih sredstvih, ki naj bi ji zagotovili zmago.

V sedanjem težkem mednarodnem trenutku in v še težji notranjepolitični gospodarski situaciji je vse obsodbe vredno, da bodo politični krogi za tri mesece posvetili svojo pozornost samo ljudskemu glasovanju in odrinili pereče in za

(Dalje na 6. strani)

Nekaj grenkih ob novem združenju šolnikov

(Nadaljevanje s 1. strani)

kata bo šel na šolsko skrbništvo ali še kam drugam, je kar nujno, da ustanoviš organizacijo, ki ti bo dala pravico, da se povzpneš na novo odgovorno mesto!

Zato ne gre za razbijanje enotnosti, kakor si je kdo mislil, saj je za tak načrt treba vendar delavnih ljudi! Menimo, da gre ča dosti več, za dobro preračunano potezo, da dosežeš bolj važno vodilno mesto. Če si namreč samo ravnatelj, lahko seveda na marsikaj vplivaš in si zbereš krog famulošov, na noben način pa se to ne da primerjati z vplivom, ki ga lahko imaš na šolske razmere, posebno personalne, če postaneš sestavni del oblasti.

In še spet: ker so državnim oblastnikom večinske stranke dosti bolj včas tako usmerjeni ljudje, kakršni so v novi strokovni organizaciji, kakor pa ljudje v vodstvu Sindikata slovenske šole, je razumljivo da bodo novi »strokovnjaki« miljenčki odločujočih foru-

mov. Tako da ne bomo dosti zgrešili, če rečemo, da bo med dvema sindikalnima predstavnikoma oblastnik izbral enega oziroma eno od osemnajstih.

Tako je verjetno s to rečjo. Morda se motimo, a bomo videli.

Ob tem bi dodali samo to, da bi Slovenci lahko naredili malo reda v medsebojnih odnosih in tako vnaprej preprečili take akcije, ki nimajo čisto nikake zveze s »strokovnostjo«, temveč vnašajo v slovenske vrste duh, ki nam je tuj. Čas bi že bil, da bi se vsi skupaj združili za enotno politično akcijo za naše pravice, s tem pa v kali onemogočili malo navdušujoče iniciative.

Naj bo pribito: vsakdo ima pravico, da se združuje in agitira, kakor čuti, da je prav. Ne moremo pa pristati na to da sprejmemo kot strokovno koristno dejanje v prid naše manjšine to, kar spada v zamisli nekega ozkega kroga in njegove klientele.

Šolnik

»NEUVRŠČENI« PRED HUDIMI PROBLEMI

(Nadaljevanje s 1. strani)

so — tako vsaj trdijo — iz svojih večjih dobičkov dajati posojila svojim revnim afriškim in azijskim sosedom za njihov gospodarski razvoj, s tem pa jih bodo dobili seveda tudi v politično odvisnost. Torej nelahki in delikatni problemi za Tita kot eno vodilnih osebnosti »neuvrščenega« tabora.

Slovenska skupnost je pristen odraz naše manjšine

Kot smo kratko že poročali, je tržaški občinski svet konec prejšnjega meseca odobril proračun za tekoče leto in hkrati vzel na znanje poročilo župana Spaccinija o večletnem načrtu javnih del. V splošno razpravo je med drugim posegel predstavnik Slovenske skupnosti, odbornik dr. Rafko Dolhar, ki je v svojem govoru obravnaval predvsem vprašanje slovenske narodne skupnosti in pojasnil pomen ter vlogo, ki ju pri reševanju slovenskih problemov ima Slovenska skupnost.

Odbornik Dolhar je v zvezi z izvajanjem komunističnega svetovalca Spetiča najprej ugotovil, da je občinski odbor že sklenil ustanoviti slovenski otroški vrtec v mestnem središču in da predvideva petletni občinski načrt zgradnje novega otroškega vrtca v Svetem Križu. Hkrati je sporočil, da bo v kratkem slovenski oddelek tehničnega zavoda »Galvani« dobil nove prostore. Za slovenske glasbene šole pa predvideva proračun tri milijone, prav enaka vsota je določena za slovenski oddelek Mestne knjižnice.

Dr. Dolhar je nato zavrnil izvajanja že omenjenega svetovalca, ki je bil namignil na odgovornosti Slovenske skupnosti v zvezi z ustanovitvijo novega sindikata slovenskih šolnikov, češ da gre pri tem predvsem za rušenje sindikalne enotnosti med slovenskimi šolniki. V tej zvezi je predstavnik Slovenske skupnosti odklonil pojmovanje enotnosti zaradi enotnosti, pri čemer je poudaril, da zagovarja Slovenska skupnost načelo idejnega in političnega pluralizma, čeprav je prav tako prepričana o potrebi, da slovenska manjšina najde obliko in načine, ki naj omogočijo enotnost politične akcije. Ne glede na umestnost ustanovitve novega sindikata slovenskih šolnikov, ki ni zadeva Slovenske skupnosti — je pripomnil govornik — ni najbolj poklican za branje levitov, kdor je pred kratkim enako ravnal na športnem področju, kjer se je dejansko razrušila dosedanja enotnost slovenskih športnih organizacij.

V nadaljevanju svojega govora je dr. Dolhar zanikal govorice, ki se tu pa tam pojavljajo v javnosti, češ da obstajajo v okviru Slovenske skupnosti nesoglasja med katoličani in tako imenovanimi laiki, zaradi česar je ta politična organizacija baje obsojena, da se prej ali slej razpusti. Tem lažnivim prerokom — je v tej zvezi naglasil — je treba povedati, da Slovenska skupnost živi in da bo tudi še dolgo živela, česar ni mogoče trditi o drugih političnih grupacijah, ki so se razpustile, pretopile v druge stranke, skratka izginile s političnega pozorišča. Naj bo ko-

Krožek za družbene in politične vede »P. Tomažič« bo v četrtek, 14. februarja, priredil ob 20. uri v svojih prostorih na trgu Stare mitnice 11 predavanje z naslovom

KRISTJANI OD PROGRESIZMA DO REVOLUCIONARNE ZAVESTI

Govoril bo publicist Igor Tuta, ki se s to tematiko že dalj časa ukvarja. Poročal bo o sodobnih težnjah krščanske levice in oporeniških skupin, zlasti pa o lanskoletnem srečanju v Bologni na temo »Kristjani za socializem«, kjer je imel teolog Girardi uvodni referat, zaradi katerega je bil kasneje odpuščen iz službe. Poleg tega bo pojasnil svoje poglede o cerkveni situaciji v naših krajih. Sledila bo diskusija.

mu všeč ali ne, Slovenska skupnost je in ostane izviren politični odraz slovenske narodne manjšine v naši deželi, s katero je treba vedno računati v javnem življenju.

Slovenska skupnost si po svojih močeh prizadeva, da bi dosegla določene politične cilje, predvsem globalno zaščito slovenske narodne skupnosti v Italiji. Za doseg tega cilja je trenutno izbrala pot sodelovanja s strankami leve sredine, s čimer pa ni rečeno, da je z dosedanjimi rezultati zadovoljna. Prav tako Slovenska skupnost odklanja odgovornost za delovanje tistih organov in ustanov, v katerih ni neposredno prisotna. V tej zvezi je omenil primer, ki se je zgodil v Beneški Sloveniji, kjer so oblasti prepovedale pouk slovenskega jezika v okviru pošolske dejavnosti. Na koncu je predstavnik Slovenske skupnosti še omenil vprašanje kraških rezervatov, pri čemer je naglasil, da mora pri ureditvi tega perečega problema sodelovati tudi in predvsem zainteresirano kraško prebivalstvo.

—o—

KONCERT GLASBENE MATICE

V nedeljo, 10. februarja ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu

KONCERT LJUDSKE GLASBE

Sodelujejo:

Rezijanska folklorna skupina

Ljudski Trio iz Brega

Tržaški narodni ansambel

Rezervacija in prodaja vstopnic v pisarni Glasbene Matice (ul. R. Manna 29 - tel. 418-605) in eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

Predavanje o slovenski politiki na Tržaškem

Časnikar dr. Drago Legiša je imel v soboto zvečer v Slovenskem kulturnem klubu predavanje o slovenski politiki v Italiji, s posebnim ozirom na Tržaško ozemlje in na Slovensko skupnost. Prikazal je naloge slovenske politike — ohranjanje in krepitev naše manjšine v vseh pogledih. To pa ni mogoče brez lastnega slovenskega političnega delovanja in predstavnštva, v čemer se kaže neobhodna nujnost prave slovenske stranke. Zgolj kulturne in gospodarske organizacije take politične organizacije ne morejo nadomestiti. Poudaril je tudi pomen političnega pluralizma, ki prihaja do izraza tudi v Slovenski skupnosti, kar je tudi nujno, če hoče ta zajeti v svoje vrste čimveč Slovencev na Tržaškem. Opozoril je tudi na umetno razbitost slovenske manjšine po krivdi sedanje zakonodaje na tri dele, ki so v zelo različnem položaju. Medtem ko ščitita tržaške Slovence londonski memorandum in videmski sporazum, torej meddržavna pogodba, so Slovenci na Goriškem že brez te zaščite, a Slovenci v Beneški Sloveniji, v Terski dolini in v Režiji ter v Kanalski dolini sploh niso zaščiteni. Odtod različno ravnanje italijanskih oblasti do teh raznih delov naše manjšine.

Predavatelj je posebej naglašal važnost političnega delovanja za Slovence v samo-

PREŠERNOV PRAZNIK

Slovenska rosveta v Trstu priredi ob slovenskem kulturnem prazniku

PREŠERNOVO PROSLAVO

v ponedeljek, 11. t.m., ob 20.30 v dvorani Slovenske prosvete v Donizettijevi ulici 3, I. nadstropje

Spored:

— Radijski oder: koncertna izvedba Mrakovo monotragedije o Prešernu: »Spoved lučnim bratom«

— nastop cerkvenega pevskega zbora od Sv. Ivana pod vodstvom Nade Žerjal

— priložnostni nagovor

— podelitev nagrad literarnega natečaja Mladike

SPOROČILO KMETOVALCEM TRZASKE POKRAJINE

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da deželni uradni vestnik št. 7 z dne 28. januarja t.l. prinaša seznam področij, ki jih je prizadela suša. V seznamu so vse občine tržaške pokrajine. Kmetovalci lahko vložijo prošnjo za 5-letno posojilo z znižano obrestno mero na podlagi deželnega zakona šte. 67 z dne 28.12.1971 in na podlagi deželnega zakona šte. 56 z dne 30.11.1973, ki nudi še 20 odst. prispevek na odobreno posojilo.

Rok za predložitev prošenj traja do 29. marca letos. Za vsako nadaljnje pojasnilo se kmetovalci lahko obrnejo na oddelek za zemljiške izboljšave na tukajšnjem kmetijskem nadzorništvu, ul. Ghega šte. 6.

stojni politični organizaciji in pozval mladino v klubu, naj se zanima za politično delo in problematiko. Na koncu je razčistil nekatere stvari še v razpravi. Tako je na primer na vprašanje, ali drži očitek, da se Slovenska skupnost premalo briga za delavce, odgovoril, da more držati to v toliko, ker Slovenska skupnost nima lastnih sindikalnih organov, to je sindikalne organizacije. Torej nima možnosti, da bi bila resnično aktivna na tem področju. Zavrnil je tudi očitek, da je Slovenska skupnost »meščanska« stranka, rekoč, da njena sestava njenega članstva in volivcev ni nič drugačna kot npr. sestava komunistične stranke.

Mladina v kljubu se je udeležila predavanja v velikem številu in mu je z resničnim zanimanjem sledila. Pokazalo se je, da si želi takih predavanj, in ta bi bila tudi potrebna za politično in demokratično starejši drugače premalo živega stika.

—o—

OBCINA DEVIN - NABREŽINA

SPOROČA da je bila številka telefonske centralne občinskega sedeža spremenjena

od 200112 na 200421

kakor je že razvidno iz novega telefonskega seznama

Razgibana občinska seja

Na zadnji svetovalski seji so po razgovoru o konzultni za Slovence razpavljali o številnih in nerešenih vprašanjih. Med temi tudi o telovadnici za slovensko trgovsko šolo. Pristojni odbornik ni vprašujočemu svetovalcu Sanzinu nič konkretnega odgovoril.

Na vrsto je prišlo tudi vprašanje o pomanjkljivosti v Domu počitka v Ločniku, zlasti par se tiče postrežnega csebja.

Odbornik za javna dela je pojasnil, da so nekatere občinske ceste v res slabem stanju. Za popravo poverjena podjetja pa del sploh nočejo nadaljevati, če jim občina ne bo sproti izplačevala stroškov.

Daljša razprava se je sukala tudi o tistih mestnih predelih, ki naj bi prišli v poštev za ljudske gradnje.

V skladu z regulacijskim načrtom so bile določene gradnje ljudskih hiš, in sicer Štandrež, Ločnik in Podturen. Vse kaže, da jih bodo začeli zidati v Ločniku.

Svetovalec Bratina je predlagal, naj naj bi se začelo s takimi gradnjami v tistih mestnih conah, kjer so že končana osnovna urba-

nistična dela, plin, vodovod, električna. Predlog je umesten tudi zaradi zmanjšanja stroškov.

Pripominjamo, da je za urbanizacijo v Ločniku predvidenih 187 milijonov lir stroškov.

—o—

MANJ PREHODOV

Zadnja dva meseca se opaža, da je vedno manj prehodov čez goriške obmejne bloke.

V letošnjem januarju so jih naštel v obeh smeri le 446.259.

S potnimi listi je šlo čez mejo 37.549 italijanskih državljanov in 44.553 tujih.

Prepustnice, po Videmskem dogovoru pa je uporabilo za prehode 203.756 italijanskih in 160.401 jugoslovanski državljan.

Vzrokov za upadanje prehodov čez »najbolj odprto mejo« je več.

Prejšnji dve leti so prehode ovirale razne bolezni in epidemije, enkrat onstran, potem na tej strani meje. Zmenjava v mejnem prometu se je nižala tudi zaradi nestalnih cen, zadnje čase pa tudi zaradi bencinske prepovedi pri nas.

Nekoliko pa seveda ovirajo porast malo-obmejnega prometa tudi strožje carinske odredbe, zdaj tu zdaj tam. Ustreznim činitelem je treba povedati, da tudi kak obmejni organ ovira promet s prestrogimi in neutemeljenimi osebnimi preiskavami. Tudi to s včasih dogaja, tu in tam je treba tudi takšne pomanjkljivosti odpraviti v prid resničnemu sosedstvu.

PREŠERNOVA PROSLAVA

V soboto 9. februarja ob 20.30 bo v Prosvetni dvorani na Korzu 13 osrednja Prešernova proslava, ki jo prireja Slovenska Prosvetna zveza.

Poleg govora in recitacij je na sporedu tudi nastop dramskega gledališča iz Nove Gorice ter pevskega zbora »Bojan iz Donberka.

Solkansko polje

KMETIJSKA BILANCA

Za konec kmetskega leta velja pri nas še vedno sveti Martin.

Delo in spravljajanje pridelkov se je lansko leta malo zakasnilo. Imeli smo tudi izredno slabo in pusto vreme. Večkrat nas je obiskala tudi suša, dvakrat pa tudi toča. Bolj nam je pa škodila suša, ker je pri nas po večini prodna zemlja. Tako se je zgodilo, da je malo kateri posevek dal polovico pridelka. Le po nekaterih krajih je bilo nekaj več vina in pšenice.

Marsikatero skrb in opravilo smo imeli tudi z raznovrstnim mrčesom, ki se zlasti ral pojavlja v sušnem času. Krompirja smo imei bolj malo, sirka skoraj nič.

Pohvaliti pa se le moramo nekoliko z rdečim radičem, ki ima še dobro ceno, tudi po 800 lir za kilogram. Škoda le da ga ni bilo dosti. Napadla ga je neka glivica, ki ga že v kali zatre.

Posebno poglavje pa je pri nas živinoreja, ki pa hitro upada, zlasti krav je vedno manj. Tu pride v poštev tudi pomanjkanje in visoka cena krme. Seno je skočilo že na 4000 lir, za kvintal. Otrobi imajo ceno že po deset tisoč lir za stot. Kako naj se potem prodaja mleko po sto lir liter?! Vprašujemo se kako naj metijstvo po tej poti uspeva.

Pred kratkim in kot zadnji iz naše soseske nas je zapustil stodstotni invalid France Kamenšček. Umrl je v goriški bolnišnici v 65. letu starosti. Bil je poročen z Olgo Baučažovo iz zelo znane in ugledne družine.

Po pogrebni obredih v cerkvi sv. Ivana smo ga pokopali na pokopališču v Pevmi.

Sorodnikom izraža vsa naša soseska iskreno sožalje.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

Karl Avgust Görner

PEPELKA

Pravljica v štirih dejanjih

V torek, 12. februarja ob 15.30

PO TELEFONU

Prebivalci na Goriškem so se zadnja leta priučili kaj pridno uporabljati telefon za poslovne razgovore in tudi za privatne pomenke. To dokazuje tudi število naročnikov. Ob koncu lanskega leta jih je bilo 19 tisoč po vsem Goriškem; telefonskih aparatov pa 30 tisoč. Telefonska mreža je že tako gosta, da pride na vsakih sedem prebivalcev en telefonski naročnik. Poprečno vsaka druga družina ima svoj telefon.

Kljub temu razvoju pa so telefonske pristojbine vedno višje. Za vsak dvig slušalke menda zabeležijo v centrali za 50 lir pristojbine. Na račun ustanove SIPE pa je treba pripomniti, da so večkrat telefonski računi netočni ali premalo jasni. Telefonska napeljava pa včasih v nekaterih mestnih okrajih, zlasti severnih ne deluje prav točno in jasno.

F.J. - 160 **S M R T** V POMLADI

Ni opazila, da ljudje gledajo za njo, ker se ni ozirala po njih. Ko pa je bila že pri koči, je prišel za njo neki deček in ji napod z grozo, napol razvnet od velike novice in lastne predstave zaklical: »Teta, Nemci pa se streljajo z vašim Tinetom. Tri je že ubil. Prejle so jih pe'jali.«

»Jezus!« je zaklicala mati. Zavrtelo se ji je v glavi, bilo ji je, kakor da se ji zemlja izmaka pod nogami. Vse se je zamajalo okrog nje. Deček se je ustrašil in jo gledal s prestrašenimi očmi. Toda mati je zbrala svojo voljo in odtava'la v koč. Hodila je kakor v megli, tipaje je našla kljuko. Potem se je sesedla na pručico ob štedilniku in nepremično obsedela. Ni mogla ne jokati, ne misliti in tudi ne moliti. Bila je kakor ohrome'la.

Mačka se ji je vila okrog nog, pa je ni v'edela. Končno je skočila mačka na štedilnik, pod vila rep okrog nog in še sama tiho obsedela ter se meže, nepremično zazrla v gospodarico. Bilo je tiho, samo ura je tiktakala nenavadno g'asno.

Potem so prišli po cesti mimo neki ljudje. Ustavili so se nekje blizu, od časa do časa je

bilo slišati njihove pridušene glasove. Vedno več ljudi iz vasi se je moralo zbirati na cesti, ki je peljala mimo koč, da bi slišali oddaljeno streljanje in bili tako od daleč priče strahoti, ki se je dogajala nekje v gozdovih. Potem so se pe'jali mimo drugi na motornih kolesih in dranje se je naglo oddajeva'lo proti gozdovom, a še dolgo ga je bilo slišati. »Tja se peljejo. Gestapo,« je spreletelo mater.

Pokleknila je, se naslonila z glavo na rob štedilnika in skušala moliti, pa ni mog'la. Namesto svetih besed so ji prihajale na misel posamezne podobe iz njenega življenja. Zdelo se ji je — kakor bi sanjala — da sedi za šiva'nim strojem, mali Tinek pa se igra sam na tleh na sredi sobe in se tiho in resno pogovarja s svoji mi preprostimi igračkami. Potem se ji je zazde'lo, da sliši njegove nagle korake pred koč, ko teče iz šole, in spet njegovo resno, že moško hojo, ko hodi po koči in si tiho in veselo požvižgava. Potem se ji je prikazala v mislih slika, o kateri je v dolgih letih, ko je študiral, toliko presajala. Vesela, sončna junijska nedelja. Na vasi

vihrajo na visokih drogovih zastave in pred vasjo ter pred cerkvijo sta postavljena zelena slavoloka iz mladih smrek. Na njima pa piše »Pozdravljen bodi, novomašnik!« Zvonovi praznično zvonijo in ljudje se zgrinjajo od vseh strani, vsi veseli, vsi v najlepših oblačilih. Belooblečena dekleta so kakor mlade neveste in vse pri našajo novomašniku v dar nageljne in rože. Cerkev je polna, orgle zabučé kakor še nikdar in pred oltar stopi on, Tinek, v mašniški obleki, z z'atim kelihom v roki, bled in lep. Mati se stiska nekje v množici in se skriva, sram jo je, da bi jo odkrili in častili kot novomašnikovo mater, a kljub temu je to najprečnejši dan njenega življenja...

Vmes je slišati streljanje. Vse je tako tiho, čudno tiho, slišati je le streljanje, nekje od daleč. Celu orgle so utihnile. Streljajo pa kar naprej. A mati ve: pred cedkvijo streljajo, Tinetu na čast, ki daruje svojo prvo daritev, na čast njemu, ki ga danes posvečajo za mašnika.

Iz nezavesti jo je vzdramil uro pozneje kamion, ki je prihrumel mimo koč in na katerem so pe'jali okrvavljeno Tinetovo truplo. Z avtomobila je med vožnjo počasi kapljala kri na cesto in velika kaplja srčne krvi je padla v prah prav pred materino koč.

KONEC

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Černigojeva retrospektiva - prisotnost v času

Prejšnji četrtek je bila v galeriji Tommaseo, v ulici Canal Piccolo št. 2 otvoritev Černigojeve retrospektivne razstave, ki je z dobro izbranim prerezom skozi umetnikovo preteklo ustvarjanje še enkrat potrdila velik pomen Černigojeve umetniške osebnosti. Retrospektiva ubrano in izredno učinkovito prikazuje nenehni razvoj Černigojeve umetnosti, ki je vsa podrejena prisotnosti v času in prostoru in torej dogajanju. Prav zato je Černigoj kot nihče drug izmed naših kulturnih ustvarjalcev, in to v najširšem pomenu besede, lahko zbral okoli sebe mladino, kateri ni bil samo vzgojitelj, temveč tudi prefinjeni navdihovalac in prijatelj. Znal jo je pripraviti, da je neposredno prislunila odmevom umetniške in družbene stvarnosti in se tako izoblikovala v sproščenem razmerju do sveta. Bržkone zato se je vrsta Černigojevih učencev lahko tako lepo uveljavila v tržaškem in širšem umetniškem svetu, brez kompleksov, suverenosti.

Vprašanje, ki si ga ob tem postavljam, je, kako to, da naša tržaška in širša slovenska kulturna srenja, ni znala dovolj ceniti Černigojevih nedvomnih zaslug kot umetnika in pedagoga. Ali je res biti katalizator dogajanja manj vredno od večkrat napornega, lahko pa tudi poceni izpopolnjevanja lastnega izraza in torej lastne »nezamenljive« pojavnosti? V slikarstvu je mogoče lažje, vendar tudi tu temelji prenavljanje in večkrat celo križanje likovnega izraza na neki širši kompozicijski osnovi, jasni strukturi in preglednosti likovne dispozicije. Biti nenehno nezadovoljen s svojo subjektivnostjo ni poza, pri Černigoju je — hrupno — zavračanje varovanja svojega »jaza« biološka nujnost, zakonitost za radoživo in igrivo prisotnost v svetu, brez katere je naše življenje eno samo neprekinjeno zamujanje ustvarjalnih možnosti. S tem, da je Černigoj dajal duška svojemu temperamentu in sproščal vse svoje ustvarjalne sposobnosti, je lahko bil enakovreden utripu in miselnosti mladega človeka in zato je znal v njem vzbuditi občutljivost za svet in hkrati kritičnost. Za Černigojevim nenehnim obnavljanjem je vendarle zlitost oblikovne in materialne obdelave, neka trdna struktura likovne izvedbe, ki je v likovnem svetu pomembna lastnost, kvaliteta.

Izreden Černigojev doprinos pri izoblikovanju tržaške slovenske mladine k živemu soočenju s svetom, bi moral sam na sebi že zdavnaj prepričati merodajne kroge v Sloveniji, da mu dodelijo Prešernovo nagrado. Kdo drug na Tržaškem in mogoče v Sloveniji je imel tak posluš za novo, in, kot je že leta 1968 ob umetniškovi sedemdesetletnici v Mostu števil. 20 tako zadeto napisal Boris Podreka, njegov učenec in danes eden izmed vodilnih mladih arhitektov v Avstriji, »s smislom za svežo improvizacijo, ki je znal

POPRAVI!

Tudi v zadnjo številko se je vtihotapilo kljub korekturam nekaj neprijetnih napak. V članku »Pavle Merku v boju za pravilna imena naših krajev na 6. strani mora stati »Cirkovce so postale iz istega razloga Cirkovci« in ne »Cirkovice so postale...«.

V članku »Lep etnografski in kulturni dokument na isti strani pa je treba brati ob koncu prvega odstavka »števerjanski fantje« in ne štandreški.

vzpostaviti dialog med pristnim in globokim doživljanjem mladega človeka ter vitalno konfrontacijo preteklih izkušenj. Prav vsakemu svojih dijakov je znal predstaviti moderno likovnost kot integralni del dijaka samega. Tako je veliko prispeval tudi k uravnovešeni odprtosti slovenske primorske mladine, hoteč jo odvrniti od tradicionalne reprodukcije in samozadostnosti. Ali vse to tako malo pomeni?

Vladimir Vremec

RAZSTAVA ATILIJA KRALJA V SKK

V dvorani Slovenskega kulturnega kluba v ulici Donizetti 3 je prirejena razstava akvarelov Atilija Kralja - Carlja. Razstavil je nekaj desetih del, ki prikazujejo največ kraške pokrajine — ta nudi zaradi svojih ostrih obrisov in kontrastov hvalne motive posebno akvarelistom, kot dokazujejo med drugim tudi akvareli Roberta Hlavatyja in drugih naših umetnikov. Kraljevi akvareli imajo na sebi skoraj nekaj »japonskega« — prefinjenost črt, temne obrise borov na nebu ali na snegu in neko posebno intimnost občutja. Njegova barvna lestvica je bogata in topla.

Razstava zasluži, da si jo ogleda javnost. Akvareli so tudi naprodaj — modernejšega in okusnejšega okrasja za dom si skoraj ni mogoče misliti, posebno za dom mladih modernih parov.

PREŠERNOVA PROSLAVA V SLOVENSKEM KULTURNEM KLUBU

V soboto 9. tm. bomo imeli v Slovenskem kulturnem klubu, ulica Donizetti 3, slovesnost na čast našemu velikemu pesniku Francetu Prešernu. Spored bo obsegal govor, recitacije in predavanje. Predaval bo prof. Marko Dvoržak »O materinščini«. Začetek ob 19.15.

Ljudskemu glasovanju naproti

(Nadaljevanje s 3. strani)

celotno skupnost nadvse važne politično-gospodarske odločitve. Ali naj sindikati ravnodušno in križem rok gledajo na tak razvoj dogodkov, ko naraščajoča inflacija vsak dan bolj zmanjšuje delavske plače?

Toda tudi na izrecno političnem področju bo vzdušje ob glasovanju imelo nujno težke posledice, čeprav se nekateri demokratični krogi zavzemajo za »odgovoren spopad«. Razen fašistov si nihče danes ne želi več verske vojne. Obdobje okrog referendumu bo neizogibno veliko bolj napeto in težko, kot se zdaj kaže v izjavah raznih sil. Pomisliti pa je treba tudi na manj vidno plat sedanjih priprav na glasovanje. Če bo do referenduma prišlo, se bo to zgodilo po točno preračunanem načrtu tistih desničarskih, fašističnih in klerikalnih sil, ki so vedno bolj zgubljajo tla pod nogami in po zaslugi popuščanja ali slabega ocenjevanja položaja ostalih političnih skupin.

Ker ima torej ozadje glasovanja o razporoki tako politično podlago, lahko žal z gotovostjo računamo, da bodo te razkrojevalne teme prišle zelo močno do izraza, ko se bo volilni boj nekoliko razživel. Koliko bodo prišle do izraza, pa je spet vprašanje zrelosti raznih važnih dejavnikov pri tem boju. Pričakovati je, da bodo fašisti in katoliška desnica izrabili zavezništvo Krščanske demokracije, da ovrednotijo svoja gibanja, da preprečijo tisto zgodovinsko srečanje med delavskim in meščanskim razredom, srečanje, do katerega bo prišlo ne zaradi politične računice, ampak zaradi zgodovinske nujnosti in zaradi državljanske odgovornosti italijanskega naroda.

To so le vidnejši problemi, ki bodo vplivali na potek glasovanja, toda že ob teh lahko uvidimo, v kakšno nevarno avanturo so se spustile tiste politične sile, ki so dopustile desničarsko zahtevo o glasovanju za odpravo razporoke.

i. t.

Koledar beneških Slovencev

Okrog novega leta je izšel — in sicer že dvajsetič — »Trinkov koledar za leto 1974«. Uredil ga je spet prof. Rado Bednarik, neutrudni goriški kulturni delavec, katerega ime je povezano takorekoč z vsemi resnimi kulturnimi pobudami in dogodki v zadnjem polstoletju na Goriškem, pa tudi na Tržaškem in še v širšem slovenskem okviru.

Koledar v priročni žepni obliki obsega 112 strani ter je obilno ilustriran. Na začetku pri naša koledarski del z raznimi dopolnilnimi podatki o Luninih in nebesnih znamenjih, sončih in Luninih mrkih, o cerkvenih in državnih praznikih itd. Omeniti je prikupne risbe za posamezne mesece.

Ostali tekstni del se začne s prispevkom o minsignoru Ivanu Trinku za 20-letnico njegove smrti. Gre za pričevanja dveh duhovnikov o Trinku oziroma o njegovi smrti in pogrebu. Martin Jevnikar je napisal krajšo razpravo o Trinkovih delih. Na Trinka se nanaša še več drugih prispevkov. Zanimivo branje predstavljajo zapiski Pavleta Merkuja »Iz beneškega dnevnika«. To je res nekak dnevnik, ki si ga je pisal med svojim jezikoslovnim in etnografskim paberkovanjem po Beneški Sloveniji, ob srečanjih z ljudmi in kraji. Tisti, ki se zanimajo za značilnosti in lepoto beneško-slovenskega narčja, si bodo gotovo prebrali slovensko pri-

digo, ki jo je imel župnik iz Sv. Lenarta 8. septembra 1861, torej pred skoraj 113 leti na Stari gori. V beneško-slovenskem narečju so napisane tudi tri pravljice. Rubrika »Med našimi ljudmi« poroča o kulturnem dogajanju v Beneški Sloveniji, sledi članek o ansamblu »Beneški fantje«, nato poročilo o kulturnih in izseljenjskih organizacijah — za izseljence se uporablja beseda emigranti — in nato zelo koristen zapišek o domačih imenih in o višinah vrhov v Benečiji. Na koncu najdemo še nekaj iz Trinkove zapuščine, članek o Trinkovem spomeniku (zaenkrat samo v obliki koledarja) in članek »Kakšna je Benečija v letu 1974«. V koledarju je objavljenih tudi več pesmi.

V zaključnem »Kolednikovem pozdravu« je rečeno med drugim: »Dve desetletji sta že minili, odkar je Kolednik v prvem Trinkovem koledarju voščil vsem svojim prijateljem in rojakom v dolinah pod Matajurjem, da bi se v duhu našega očaka Ivana Trinka in z njegovo besedo srečavali v njegovem koledarju ter si za vsako naslednje leto voščili srečo in sončne dni za rodno zemljo in vse naše ljudi. Trinkov koledar je prvi kazal svetu še nepoznane poteze na obrazu roda, ki se že več kot sto let bori za materno besedo in dedno izročilo, dokler ne bo tudi on končno svoj od trpljenja poveljani obraz dvignil k soncu pravice in svobode.«

Londonski profesorji špricajo šolo

Kdor je kdaj hodil v srednjo šolo, ve, kaj pomeni izraz »špricati šolo«. Včasih prime ubogega dijaka na poti v šolo nepremagljiva želja, da bi zavil po vabljivi stezi ob reki, v gozd ali na travnike. To se dogaja posebno spomladi, ko obliva zato jutranje sonce zeleno pokrajino, ko so travniki polni cvetja in ko voda vabljivo žubori čez z mahom porasle kamne. Koga bi ob takih jutrih mikalo v šolo? Ni čudno, če se dogaja, da kak dijak ali dijakinja podležeta skušnjavi in jo ubegeta po tej drugi poti in špricata šolo, kot se temu pravi s tradicionalnim slovenskim izra-

zom. Zadeva pride seveda skoraj vedno na dan, a navadno nima ravno tragičnih posledic.

Zdaj pa so začeli špricati šolo tudi učitelji in profesorji, vsaj v Londonu. Izgovarjajo se s tem da so postali razredi prave džungle. Neki profesor je izjavil uredniku londonskega dnevnika TIMES, da ne more več prenašati šole, kjer so razredi prenatrpani, poleg tega pa so dijaki »nasilni, jemljejo mamila ali pa so kako drugače pokvarjeni«. Rekel je, da si mora vsaj enkrat na teden pomiriti živce tako, da šprica šolo in da delajo tako tudi drugi njegovi kolegi.

Profesor Michael Hamshire, ki poučuje na neki srednji šoli v severovzhodnem delu Londona, je priznal, da šprica šolo vsak četrtek, predvsem zato, ker je popolnoma izgubil oblast nad razredom. »Čutim se dobesedno ujetnika dijakov, ki so najhujše sorte, kar sem jih kdaj imel,« je rekel. »Eden jemlje heroin, enega so poslali v psihiatrično kliniko, ker je hotel z opeko ubiti nekega profesorja, tretji je iz družine kriminalcev. V resnici se jih bojim. Stari so od 14 do 15 let in večina med njimi se ne obnaša normalno. Ne vem, kako reagirati na take razmere v šoli. Bil sem pevec popustljiv. Večkrat so me natepli, vendar pa me niso sistematično napadali kot druge profesorje. Nisem se čutil pripravljene za tako službo«. Ob četrtek je šprical zato, je priznal, ker bi moral poučevati v nekem mračnem razredu na koncu hodnika, ki je poleg tega še stalno zamrežen, in v tistem razredu so še posebno nemirni dijaki.

Na neki šoli šprica dnevno od 4 do 9 učiteljev izmed 37, in podobno je tudi na drugih šolah, čeprav še ni natančne statistike. Letos je nekoliko boljše kot lansko šolsko leto, kar pripisujejo bolj mili zimi, ki baje blažljivo vpliva na dijake.

OBVESTILO KMETOVALCEM

Patronat neposrednih obdelovalcev zemlje E.P.A.C.A. obvešča vse kmete na Tržaškem in Goriškem da:

- 1) Lastniki izkaznic za nakup in uporabo strupenih škropil in kemičnih sredstev 1. in 2. razreda, katerim je že potekel triletni rok veljavnosti, lahko v najkrajšem času zaprosijo za podaljšanje veljavnosti izkaznic.
- 2) Do 28. II. je vložiti prošnjo za prispevek k popravilom pri kmečkih domovih. Deželni zakon št. 1 predvideva prispevek od 400.000 do 500.000 lir za dela do 1.500.000 lir vrednosti.
- 3) Do 30. junija je treba vložiti prošnje za nakazila kmečkoga goriva UMA za leto 1974.
- 4) Neposredni obdelovalci, splovinarji in kolonisti, ki imajo otroke na skrbi, morajo do 28. t.m. vložiti prošnjo za družinske doklade na podlagi državnega zakona 14.7. 1937 št. 585.

Vsa pojasnila in pomoč pri sestavi zadevnih prošenj daje Patronat EPACA neposrednih obdelovalcev zemlje v Trstu, via Roma 20, ali v Gorici, via Boccaccio, 33 vsak delavnik med uradnimi urami.

Žena in dom

LADY TASČA 1974

Zdi se, da so se ljudje že malo naveličali običajnih volitev najlepšega dekleta, takoimenovanih »miss«, in zato so prišli v mestecu Ostilia pri Mantovi na misel, da bi izvolili najlepšo taščo. Tako so res te dni organizirali prireditev, na kateri so volili takoimenovano Lady taščo za leto 1974. Predstavilo se je lepo število tašč, spremljanih od množice sinov, hčera, zetov in snah. Za »lady« (gospa) taščo 1974 je bila izvoljena gospa Idres Cavicchioli Barotti iz Castelmasse pri Rovigu. Prvi ji je čestital zet.

KUHINJSKI RECEPTI PO TELEFONU

V Bologni so za poskus uvedli telefonsko oddajanje kuhinjskih receptov. Če se bo zadeva obnesla, boto to informativno službo za gospodinje in kuharice razširili še na druga večja mesta v Italiji. Pobudo za to je dala bolonjska družba SIP v sodelovanju z društvom bolonjskih kuharjev. Temu so tudi zaupali nalogo, da pripravi vsak dan poseben recept za kosilo in večerjo. Gre samo za glavno jed — zadeva, ki povzroča gospodinjam največ negotovosti in preglavic, posebno tistim ki nimajo preveč fantazije.

Zdaj lahko gospodinja samo zavrti številko 199 in že dobi recept. Tudi iz drugih krajev Italije lahko telefonirajo po recept, toda številka je nekoliko daljša in sicer 999-999, prej pa je treba zavrteti še številko 051. S to telefonsko informativno službo hočejo med drugim prispevati k varčevanju v družinskem proračunu, ker so recepti sestavljeni gospodarno, iz živil, ki jih je v tisti sezoni lahko dobiti na tržšču. Poleg tega pa upoštevajo recepti dejstvo, da mnoge ženske nimajo veliko časa za kuhanje, glede na to, da delajo tudi zunaj. Na omenjeno številko je možno telefonirati vsak čas, tudi zjutraj. Oddaja podrobnega recepta traja tri minute.

5 Besednjakovi dopisi Bevku

Umetnost se presoja edino po učinku; po učinku v najobsežnejšem pomenu in razumu izraza; to se pravi, ne le po osebnem učinku, kakor ga imajo Tvoji razumni sovrstniki, temveč po učinku v zgodovini. Šekspirjev učinek v zgodovini je tak in tolik, da ga ni bilo mogoče zrušiti v teku stoletij, nikar, da bi ga novi pesniki zamogli izločiti iz torišča naših duševnih interesov. Šekspir stoji še danes nezmanjšan pred nami in tako je čvrst v svojem duhu in v svoji besedi, da ga ne morejo še pokopati in poškopiti z vodo pozabljenosti. In trajnost in nevenljivost je edini meritelj in sodnik v stvarih in zadevah take sorte. Tudi če bi Herman Cohen (16) (najslovitejši nemški živeči filozof) tega ne bil obrazložil in ponazoril, bi vedel vendar vsakdo, da so drugi znaki umetnin, kakor n.pr. enotnost ideje oblike in tehnike, sila negotovi in nenujni: kar človeka najbolj prepriča in potrjuje, je zgodovina. Po zgodovinskem učinku pa hrepeni vsak pesnik, če je kaj prida. To mu je dolžnost in njegova težka obveznost. Umetnina je zato, to kar je, ker človeka v notranjosti prijetno peča. Čim več duševnih sil je prijetno zaposlenih v človeškem duhu ob gledanju in preišljevanju gotovega umetniškega proizvo-

da, tem večje gibanje in valovanje nastane v duhu gledajočega, preišljujočega, čutečega človeka, ki stoji umetnini naproti. So pesniki, ki zamorejo prijetno zaposliti le gotovo vrsto psihičnih sposobnosti (estetične nature) človeka; n.pr. domišljijo; njih pesmi so polne zdravih, čvrstih predstav, ki se vrstijo v lepem, višajočem se redu in povzročajo v poslušalcu neko ritmično razvijanje in vstajenje globokih miselnih podob. Tako vstvarjanje zamore biti polno čustvene potence. Tebe bi dozdej vrstil na to kategorijo pesnikov. Le dveh stvari se spominjam, ki sodijo ali vsaj kažejo drugam; to so »Starčki«, Pipico kadim in tista o ljubezni. (17) V teh delcih si pritegnil še tretjo vrsto duševnih sil človeškega srca v svoje območje in to so one intelektualne zmožnosti človeka, ki jih more le umetnost in neznanstvo ali filozofija estetično zapečati. Prirodoslovje, matematika, (geometrija) zgodovina in filozofija pustijo tisti kotiček človeških možgan ob strani. Ta kotiček čaka in čaka, da se prikaže umetnik in se ga dotakne. Vse tri stvari: predstave, čustvovanje in te označene intelektualne zmožnosti morajo biti *obene*, enotno in spojeno zaposlene in

(nadaljevanje pisma ni ohranjeno)

4.

Na Dunaju 1. marca 1917.

Dragi Bevk!

Ne glej predebelo, da Ti odgovarjam tako pozno in nemarno. Računam namreč vedno in preišljeno s Tvojimi milimi lastnostmi, ki se prilegajo mojim navadam sila dobro.

Glede na kontroverzno, ki se ni pojavila le slučajno radi *Gregorčiča* med Cankarjem in Ušeničnikom radi razmerja med dobrim in lepim in radi naloge, ki naj jo med Slovenci današnjega kalibra vi izvršujete, je moja misel zelo enostavna. (18)

(dalje)

(16) Hermann Cohen (1842-1918), nemški novokantovski filozof. Osrednje njegovo delo je *System der Philosophie* v treh delih (1902-1912). Besednjak je moral to delo izredno poznati, saj se v navajanjih, ki sledijo v pismu, mogoče opira na Cohenova tolmačenja nastanka človekovih hotenj in dejavnosti.

(17) Pešem Pipico kadim je Bevk objavil v DS 1915 str. 100 in kasneje ponatisnil v zbirki P sm 1921. »Tista o ljubezni« pa bo bržčas *Dvogovor ljubezni*, ki je bila objavljena tudi v DS 1916, 20.

(18) V ozadju tega stavka je članek dr. Izidorja Cankarja Trideset let, ki ga je prinesel DS 1916, str. 327-332 in ki je odgovor na Ušeničnikov članek v Času Leposlovje in leposlovna kritika (1917, str. 256-264).

26 | Kaj je rekel brat

MIKLAVŽ GORBIČ
IZTOK ŠUŠTERŠIČ

»Verjame,« je rekel ravnatelj.
»Kajpada verjame,« je odgovoril Peter Slemšek,
»toda za vsak primer sem tudi jaz vse skupaj pre-
veril.«
Tovariš od civilne policije se je na glas zasmeljal.
Onadva nista vedela, zakaj je to storil. Ravnatelj je
zardel in potem vprašal:
»Ko ste že preverili — ali je sinoči vaš brat Rajko

da bi ga klical na odgovor,« je dejal Peter.
»Kako, vas vprašam, kako ste mogli to storiti?«
»Z lahkim srcem. Zato, ker je vratar dober človek
in pošteniak. Zato, ker mi je rekel: Z Rajkom sva pri-
jatelja, mi je rekel. Fant mi je povedal — mi je rekel
vratar — da si mora služiti kruh in da mu je zelo
pripravno...«
»Vi, tovariš Slemšek, pa seveda vratarju lepo

51. »Tako, da,« je rekel Peter, ko da mu ravnateljeve
jeze ni niti malo mar. »Vratar mu je zaupal, da je Raj-
ka pušcal ven in noter, ne da bi to komu povedal. Se-
veda mi je obenem rekel: »Če me hočete spraviti ob
kruh, vam tega ne bo težko doseči.«
»Presneti dedec!« je vzkliknil ravnatelj.
»Objubil sem mu, da mu ne bo — vratarju nam-
reč — nikoli nihče niti z besedo omenil tega, kaj sele,

»Zato je tuga,« ga je popravil ravnatelj.
»Zakaj je fant skrival, da hodi delat? Ali ne bi
mogel dobiti dovoljenja?«
»Ker je to njegova stvar, kakor pravi,« je dejal
Peter. »Ker se ne mara ne občudovati in ne objoko-
vati.«

»Davi, je najprej pravil, da je bil sinoči doma, po-
znej je rekel, da se je vratarju izmuznil.«
»Seveda,« je prikimal Peter Slemšek, »Rajko je
ščitil vratarja. Ni maral.. Ni mogel izdati prijatelja.
Zato je govoril tako.«

52. Slemšek v ekspediru delat?«
»Ne, sinoči pa ni delal.«
»Aha, sinoči pa ne.«
»Samo sinoči ni delal,« je dejal Peter. »Pravčasno
je sporočil v ekspedit, da ne bo mogel priti. Sicer pa
je delal vsak večer.«